

Botezul creștin și lucrarea lui de reînnoire a chipului divin în om

Christian baptism and its work of renewing the divine image in man

Ioan-Adrian BUTA

„1 Decembrie 1918” University, Alba-Iulia

Abstract: *This paper aims to present comprehensively, but not exhaustively, the role of Baptism in the life of the Christian and its implications both in the way of life of the human collective and in the life of each individual, i.e. in the moral dimension of this Mystery. The work of renewal associated with Christian baptism is essential in the life of the believer, inviting them to constantly review their beliefs, reaffirm their commitment to God and strengthen their connection to the Christian community. By continuing this process of spiritual renewal, the believer is guided to grow in holiness and wisdom, to strengthen his or her relationship with God and to manifest his or her faith in daily life. Thus, Christian baptism and its ministry of renewal are not just isolated events in the believer's life, but become fundamental pillars in his or her spiritual journey of transformation and salvation. The important points that this research will touch upon are: ancestral sin, the moral dimension of baptism, John's baptism and Christian baptism helping us to conclude that the application of baptismal knowledge in seen acts generates the idea of morality and bears the marks of the preaching of Christ in society.*

Key words: *salvation, baptism, mystery, divine image, ancestral sin.*

Preliminarii

Istoria teologică a omului ne pune în față două mari etape în ceea ce privește evoluția umanului de la început până în prezent: etapa paradisiacă și etapa de după căderea în păcat. Elementul de legătură dintre aceste două etape îl reprezintă Adam cel dintâi și Adam Cel de pe urmă ca Restaurator al legăturii dintre om și Dumnezeu. Momentul care a făcut trecerea de la *paradisiac* la *degradare* a fost încălcarea primei porunci, ce a convers spre închiderea raiului odată cu izgonirea omului din el. Această scurtă istorie a primilor oameni a devenit prima parte a vieții fiecărui urmaș al lor.

Introducere

Odată cu noua condiție a omului (după izgonirea din rai) au apărut noi forme de comunicare între om și Creatorul său. Această comunicare, în perioada vechitamentară a fost una la distanță (prin prooroci și trimiși ai lui Dumnezeu poporului), iar în perioada nouetamentară a fost una „gură către gură” și „față către față”, deci recuperarea paradisiului pierdut. Această noutate istorico-teologică (a Dumnezeului Celui viu făcut om) a adus și recuperarea posibilității de a comunica cu Părintele omului și de a înainta și mai mult în cunoașterea Sa. Dar această nouă posibilitatea presupune o curățire

totală a ceea ce înseamnă vechi spre a primi ceea ce am pierdut. Această curățire se numește Botez și are o lucrare duală: curățirea de păcatul strămoșesc și oferirea unei noi vieți în Hristos¹.

Lucrarea de față își propune să prezinte comprehensiv (dar nu exhaustiv) rolul Botezului în viața creștinului și implicațiile lui atât în modul de viață al colectiv uman, cât și în viața fiecărui individ în parte, adică în dimensiunea morală a acestei Taine.

Păcatul strămoșesc

Dimensiunea paradisiacă a existenței umane presupune câteva lămuriri: A fost omul perfect în rai dacă a căzut din acea stare? Ce presupune încălcarea poruncii divine și care este efectul ei la nivelul naturii umane?

Referatul biblic spune că „omul a fost creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu” (Facere 1, 26-27), iar la finalul zilelor creației se spune că „toate erau bune foarte” (Facere 1,31). Această expresie „toate erau bune foarte” presupune o perfecțiune ontologică a lucrurilor create, iar acceptarea acestui dat pune în și mai mare enigmă căderea omului. Cum poate ceva ce este perfect să realizeze dezastruosul? Cum poate perfecțiunea să atingă degradarea? Dacă sistemele teologice catolic și protestant învață că omul era perfect, sistemul teologic ortodox are următoarea viziune asupra stării paradisiace: omul se afla într-o stare de *perfecțiune relativă*. Adică omul a fost creat în starea de perfecțiune, dar rămânerea sa în această prezență consta în libera lui voință și alegere pentru că nu există perfecțiune fără efort (văzut ca manifestare principală a voinței proprii). Deci, pierderea stării paradisiace se datorează voinței omului de a cunoaște binele și răul înafara lui Dumnezeu, din acest putându-se vorbi despre o pervertire a voinței care îl determină pe Adam să se „ascundă” de Dumnezeu în rai².

Partea cea mai greu de explicat este legată de ceea ce s-a întâmplat după izgonirea din rai când oamenii au început să poarte aceeași povară ca Adam: să moară. Existența morții care s-a perpetuat la întreg neamul omenesc era și este dovada clară că ceea ce Adam a făcut în rai i-a afectat pe toți oamenii. Această sursă a morții a fost numită *păcat strămoșesc*. Dar ce este acest păcat strămoșesc? Cel mai bun răspuns la această întrebare l-a dat teologul grec Ioannis Romanides care arată că păcatul strămoșesc

---

¹ *Teologia morală ortodoxă*, Vol. I: *Morala generală*, tipărită cu binecuvântarea Înalț Preasfințitului Părinte Andrei, Arhiepiscopul Alba Iuliei, Alba Iulia, Edit. Reîntregirea, 2003, pp. 450-458.

² Despre mai multe informații cu privire la viziunea patristică a căderii în păcat vezi și Viorel Sava și Melniciuc Ilie, *Familia în societatea contemporană*, carte tipărită cu binecuvântarea Înalț Preasfințitului Teofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, Iași, Editura Doxologia, 2011, pp. 33-90.

înseamnă *coruptibilitatea firii umane*³. Adică este sămânța pe care toți o primim prin actul nașterii biologice și care aduce cu sine *predispoziția* pe care Adam a avut-o în momentul neascultării de Dumnezeu. Această coruptibilitatea a firii umane a îngreunat comunicarea dintre fiu și Părinte, dar nu a făcut-o imposibilă. Acest lucru este demonstrat de întreg Vechiul Testament care arată că Dumnezeu vorbește poporului Său și ascultă rugăciunile acestuia adesea și are dialoguri intime cu mulți drepti ai Vechiului Testament (Avraam, Moise, Iacob, David, profeți⁴ etc.).

Etapa Noului Testament aduce recuperarea comuniunii depline a lui Dumnezeu cu omul. Este acel eveniment unic în istorie: *Întruparea sau Înomenirea* Persoanei a doua a Sfintei Treimi, Iisus Hristos. Prin El s-a reparat chipul divin din om și s-a dat umanității posibilitatea comunicării totale cu Dumnezeu. Această recuperare a stării paradisiace presupune sau necesită actul de curățire a ceea ce moștenim de la Adam fiecare⁵: păcatul strămoșesc. Forma prin care păcatul este curățit a fost instaurată de Hristos după Învierea din morți prin cuvintele: „Mergând, învățați toate neamurile botezându-le în numele Tatălui, al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte Am poruncit vouă” (Matei 28, 19-20). Această poruncă s-a concretizat în slujba Botezului care are o lucrare dublă: curățirea de păcat/păcate⁶ și *harul înfieri*⁷ sau viața în Hristos.

Dimensiunea Morală a Botezului

Dimensiunea soteriologică a Botezului are în vedere curățirea păcatelor și oferirea unei noi vieți care îl reasează pe om în acea stare de a putea simți continuu prezența lui Dumnezeu⁸, asemenea raiului. Din această perspectivă Botezul este indispensabil omului în vederea intrării în Hristos. Deci, Botezul îl readuce pe om la posibilitatea alegerii sfințeniei sau degradării sale spirituale, alegere pe care a trebuit să o facă și Adam. Însă Botezul aduce cu sine și o responsabilitate pentru cel care-l primește:

³ Pentru mai multe lămuriri vezi și Ioannis Romanidis, *Păcatul strămoșesc*, traducere de Gabriel Mândrilă, București, Editura Sophia, 2017.

⁴ Cu privire la intimitatea comunicării dintre Dumnezeu și profeții Vechiului Testament vezi și Alexandru Moldovan, *Profeții biblice*, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2018.

⁵ Nicolae Mladin, „Sfânta Taină a Botezului și viața morală creștină”, în *Mitropolia Banatului*, nr. 4-6/1966, pp. 214-230.

⁶ Sfântul Chiril al Ierusalimului, *Cateheze*, carte tipărită cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, traducere și note de Dumitru Fecioru, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, 2003, p. 40.

⁷ Sfântul Ioan Gură de Aur, *Catehezele baptismale*, traducere de Marcel Hancheș, Sibiu, Editura Oastea Domnului, 2003, p. 48.

⁸ Trebuie precizat faptul că putem vorbi de o valoare morală abia atunci când raportarea se face la viitor. Proiectarea faptelor prezentului realizate prin imperativ în viitorul eshatologic conturează o formă văzută a actelor omului ce este definită ca fiind ”morală”. Pentru mai multe detalii despre acest aspect vezi și Vladimir Jankelevitch, *Curs de filosofie morală*, traducere de Adrian Șerban, Iași, Editura Polirom, 2011.

creșterea în cunoașterea lui Dumnezeu și lucrarea virtuților care-l duc la asemănarea cu Dumnezeu⁹. Aici botezul creștin generează acea continuă epectază duhovnicească la care este chemat cel botezat în vederea unirii cu Dumnezeu. Numai în această continuă străduință a omului de a se desăvârși pe sine, botezul își poate manifesta cea de-a doua dimensiune, adică de a arăta în mod vizibil harul care se varsă peste om încă de la ieșirea acestuia din apa botezului împreună cu Hristos.

Din această perspectivă apa botezului limpezește ochii voinței umane¹⁰ suficient încât să poată alege clar binele sau răul. Dificultatea pe care omul oare în separarea a ceea ce e bine de ceea ce e rău se datorează nu eficienței botezului, ci străduinței sale sau lipsei de efort duhovnicesc.

În momentul în care botezul devine lucrător sau mai puțin în mod se generează forme văzute ale voinței persoanei umane¹¹, forme ce se concretizează în acte sau fapte. Acestea sunt o parte integrantă a moralei. Deci, botezul are o dimensiune morală care se vede în efortul uman de a face harul botezului lucrător în cadrul vieții personale, dar și colective a naturii umane.

Această dimensiune morală a Botezului creștin este strâns legată de modelul lui Hristos de a trăi și de condițiile istorico-sociale în care trăiește creștinul botezat¹². Traectoria sau ținta efortului duhovnicesc este fundamental legată de propovăduirea lui Hristos, de conținutul acesteia, care este sfințenia. Sfințenia se definește ca o continuă moarte a omului vechi și continuă creștere a celui nou, având ca început întreita cufundare în apele botezului.¹³ Din această perspectivă botezul stă la baza moralei. Începutul trăirii unei noi vieți în Hristos și manifestarea ei activă și reală la nivel social reprezintă fundamentul existenței morale creștine. Viața morală devine concretizarea botezului, deci prelungirea morții și învierii lui Hristos în viața conștientă¹⁴.

Înnoirea vieții creștinului este posibilă datorită harului primit la Botez, har care se revarsă continuu peste cel botezat, iar desăvârșirea la care este chemat devine posibilă în virtutea colaborării

---

⁹ Acest aspect de creștere în cunoașterea lui Dumnezeu este adesea prezent și în paginile despre autobiografia spirituală, A se vedea: Iuliu-Marius Morariu, „The Spiritual Autobiography in the Eastern space in the second half of the XIXth and XXth century”, în *Astra Salvensis*, Supplement No. 1, 2015, pp. 166-174; Iuliu-Marius Morariu, „Aspects of political theology in the spiritual autobiographies of the Orthodox space? New potential keys of lecture”, în *Astra Salvensis*, Vol. 5, No. 10, 2017, pp. 129-133.

¹⁰ Despre importanța apei în purificarea spirituală vezi și Tertulian, *Despre Botez*, carte publicată cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, traducere, studiu introductiv și note de Policarp Pîrvuloiu, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2012, pp. 75-81;

¹¹ Hristu Andrusos, *Sistem de Morală*, traducere din grecește de Ioan Lăncrăjan și Ermis Mudopoulos, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhiepiscopale, 1947, pp. 112-114.

¹² Irineu Pop, „Chipul lui Hristos în ființa și viața morală a creștinului”, în *Biserica Ortodoxă Română*, nr. 1-2/1987, pp. 86-96.

¹³ Nicolae Mladin, „Sfânta Taină a Botezului și viața morală creștină”, p. 223.

¹⁴ *Ibidem*, p. 229.

permanente cu harul, prin nevoiță personală. Nevoița personală care se află într-o legătură perpetuă cu harul face lucrător Botezul creștin de-a lungul vieții umane¹⁵.

Cel care a primit Botezul creștin primește puterea de a se uni cu Dumnezeu în mod real prin posibilitatea împărtășirii sale din Tainele Bisericii care se deschid în fața sa prin Botez¹⁶. Așadar Botezul devine primul act eclesiologic la care aderă omul și prin care se poate împărtăși în chip adevărat de toate celelalte Sfinte Taine. Practic, Botezul îl transformă pe om în biserică sau lăcaș al sălășluirii prezenței divine. Iar această trăsătură eclesiologică cuprinsă în Botez atrage cu sine câteva aspecte teologice: înnoirea vieții, sfințirea trupului și a sufletului, permanentizarea legăturii dintre om și Dumnezeu, reînnoirea făgăduințelor baptismale la fiecare act liturgic sacramental la care creștinul participă în mod activ.

Ținta morală a Botezului este eshatonul¹⁷. Toate actele săvârșite după săvârșirea Botezului au relevanță pentru creștin în viața de după moarte sau, mai precis, în dobândirea Împărăției viitoare. Putem spune că Botezul reprezintă confirmarea de către persoana umană a dorinței de a câștiga cele promise de Iisus Hristos, iar confirmarea Botezului presupune săvârșirea celor propovăduite de Hristos cu viața și cu cuvântul. Așadar, morala creștină își are fundamentul în existența vieții viitoare, iar aplicarea ei sau concretizarea ei reprezintă prefigurarea realității pnevmatizate din eshaton. Spre întărirea acestui fapt vine ca argument caracterul hristologic al Botezului unde moartea și învierea lui Hristos se oferă ca act liturgic și real al coborârii și ridicării neofitului din omul cel vechi spre omul cel nou, al cărui chip este Iisus Hristos.

Înnoirea făgăduințelor baptismale se realizează la fiecare Liturghie unde Euharistia reprezintă întâlnirea intimă dintre creștinul botezat și Botezătorul său, Hristosul Eshatologic al cărui chip l-a luat în apa botezului¹⁸. Însă, viața creștinului se constituie ca un continuu efort de depășire a păcatului și de înviere spirituală. Din această perspectivă unii Părinți vorbesc despre repetarea actului botezului prin pocăință. Forma liturgică de confirmare a pocăinței este Taina Spovedaniei care confirmă prezența pocăinței și ridicarea spirituală a creștinului. Termenul teologic care cuprinde în sine lucrarea pocăinței este *metanoia* sau „schimbarea minții”. Aceasta ar fi repetarea actului botezului pe timp îndelungat dar

¹⁵ Georgios Mantzaridis, *Morala creștină*, Vol. II: *Omul și Dumnezeu; Omul și semenul; Poziționări și perspective existențiale și bioetice*, traducere de Cornel Constantin Coman, București, Editura Bizantină, 2006, p. 113.

¹⁶ Viorel Sava și Melniciuc Ilie, *Familia în societatea contemporană*, carte tipărită cu binecuvântarea Înalt Preasfințitului Teofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, Iași, Editura Doxologia, 2011, pp. 65-70.

¹⁷ Sfântul Chiril al Ierusalimului, *Catebeze*, carte tipărită cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, traducere și note de Dumitru Fecioru, București, EIBMBOR, 2003, p. 154.

¹⁸ Irineu Pop, „Chipul lui Hristos în ființa și viața morală a creștinului”, în *Biserica Ortodoxă Română*, nr. 1-2/1987, pp. 90-91.

necesar. Caracterul metanoic al spovedaniei are, așadar, relevanță baptismală și cuprinde în sine reiterarea actului de ridicare din cadrul Tainei Sfântului Botez din obiceiurile omului vechi în lucrarea virtuților moral-creștine. Mai mult, fiecare sărbătoare creștină are o componentă baptismală care mereu amintește de tensiunea *cădere-ridicare* și *păcat-iertare*¹⁹. Din această perspectivă putem spune că întregul liturgic are o caracteristică baptismală relevantă pentru viața atât personală, cât și colectivă, a creștinului.

În concluzie, putem spune că Botezul creștin reprezintă începutul mântuirii subiective a omului, dar și motivația sau modelul urcușului său duhovnicesc pe parcursul întregii sale existențe pământești în vederea dobândirii fericirii din Împărăția cea veșnică unde se va întâlni și împărtăși în mod total cu Hristos al cărui chip și l-a asumat prin primirea Botezului.

Botezul lui Ioan și Botezul Creștin

În Noul Testament este întâlnit și botezul pe care îl făcea Sfântul Ioan Botezătorul. Nu era acest botez suficient? Ioan Boteza, ne spune Sfânta Scriptură, cu apă pentru creșterea pocăinței în om „Pocăiți-vă căci s-a apropiat Împărăția Cerurilor!” (Matei 3, 2). Acest act făcut de Sfântul Ioan asupra oamenilor a fost văzut ca fiind suficient pentru primirea și ajungerea în Împărăția cea Cerească. Tocmai din această cauză am găsit ca fiind necesar să încercăm să oferim un răspuns lămuritor pentru această problematică.

Vom porni de la ceea ce Sfântul Ioan Botezătorul a spus despre botezul său: „Eu unul vă botez cu apă spre pocăință, dar Cel ce vine după mine este mai puternic decât mine; Lui nu sunt vrednic să-I duc încălțăminte; Acesta vă va boteza cu Duh Sfânt și cu foc” (Matei 3, 11). Această delimitare ne ajută să înțelegem care era lucrarea Sfântului Ioan: să-i aducă pe oameni la conștientizarea faptului că păcatul există, este realizat de oameni, dar și că urmează ca toate păcatele să fie răscumpărate altfel decât se învăța la Templu, adică prin jertfă animală. Practic, Sfântul Ioan anunță că se născuse Cel care va face ca păcatele să dispară fără a se mai aduce jertfe de animale. Acela se va aduce pe Sine jertfă iar fapta Sa va distruge orice păcat existent. Iar aceasta s-a împlinit când Mântuitorul vine la Iordan și primește botezul lui Ioan și astfel ia ceea ce era în apă: toate păcatele săvârșite și le curăță prin Sine. Iar mai apoi El ne va da adevăratul Botez în care este El prezent. Așadar, Botezul lui Ioan pregătea umanitatea pentru curățirea sufletească.

---

¹⁹ Nicolae Mladin, „Valoarea morală a Sfintelor Taine” în *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, nr. 1-2/1965, pp. 42-54.

Mai este un argument care nu trebuie trecut cu vederea. În Faptele Apostolilor, capitolul 19 ne este prezentat un eveniment special: Sfântul Apostol Pavel intră în dialog cu câțiva ucenici care credeau în Iisus Hristos, dar care erau botezați cu botezul lui Ioan. Sfântul Pavel îi întreabă dacă au primit Duhul Sfânt, iar ei răspund negativ. Imediat Sfântul Pavel îi botează cu Botezul Mântuitorului și astfel cei doi ajung la cunoașterea Sfintei Treimi. Și de aici înțelegem că adevăratul Botez este cel transmis de Mântuitorul Iisus Hristos. Pe acesta Biserica îl oferă tuturor celor care doresc să-l primească: Botezul desăvârșit în numele Sfintei Treimi.

Concluzii

Odată cu căderea din starea paradisiacă, Adam și toți urmașii săi au moștenit sămânța păcatului care este moartea. Această moștenire se numește în concepție teologică *păcat strămoșesc* care va fi anulat odată cu întruparea lui Hristos și instaurarea Botezului.

Botezul creștin este Taina Bisericii prin care cel botezat primește iertare de păcate, inclusiv de păcatul strămoșesc (văzut ca o coruptibilitate a firii) și o nouă viață în Iisus Hristos.

Botezul aduce în creștin recuperarea comuniunii intime cu Dumnezeu și îl transformă în mădular viu și real al Bisericii, trupul tainic al lui Hristos, dar și în microcosmos sau în biserică (ca loc al prezenței lui Dumnezeu).

Aplicarea conștiinței baptismale în acte văzute generează idei de *moralitate* și poartă însemnele propovăduirii lui Hristos în societate. Morala creștină își are fundamentul în propovăduirea lui Hristos și are ca scop atingerea fericirii celei veșnice prin urmarea modelului Mântuitorului.

Lucrarea Botezului în viața omului se continuă pe parcursul întregii existențe umane, fapt argumentat de învățătura eclesiologică creștină, dar și de experiența duhovnicească care învață că viața creștinului se centralizează în jurul axei *cădere-ridicare*, după modelul săvârșirii ritualului baptismal.

Făgăduințele baptismale se reînnoiesc la fiecare Liturghie și sărbătoare a Bisericii demonstrând astfel că Botezul stă la baza nu numai a nașterii în creștinism, ci și a epectazei duhovnicești experimentată de-a lungul întregii existențe umane.

Principala formă de reînnoire a Botezului este cea a pocăinței la nivel duhovnicesc, iar la nivel liturgic este reprezentată de Taina Spovedaniei care confirmă existența și lucrarea pocăinței în cel ce o primește și îl împacă din nou cu întreaga comunitate oferind dezlegarea de păcate.